

The Serbian contribution to *Birds in Europe 2* project – highlighting national responsibilities

In 2004, *BirdLife International* launched the second review of the conservation status of all wild birds in Europe (*Birds in Europe 2*, or *BiE2*). Like its 1994 predecessor (*BiE1*), it identified priority species (Species of European Conservation Concern, or SPECs) in order that conservation action could be taken to improve their status.

Table 1: Bird species for which Serbia holds more than 3% of their European breeding population
Tabela 1. Vrste ptica koje naseljavaju Srbiju u postotku većem od 3 u odnosu na njihovu evropsku populaciju

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Falco cherrug</i>	52 - 64	13	Stable <i>Stabilna</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Alectoris graeca</i>	2000 - 3000	4	Declining <i>U opadanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	4500 - 7000	4	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Dendrocopos syriacus</i>	23000 - 30000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Otus scops</i>	8500 - 11000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Unknown <i>Nepoznat</i>
<i>Ardea purpurea</i>	1000 - 1200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Ixobrychus minutus</i>	2200 - 3200	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Nycticorax nycticorax</i>	2100 - 2400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sitta europaea</i>	300000 - 400000	3	Stable <i>Stabilna</i>	Stable <i>Stabilna</i>
<i>Sylvia atricapilla</i>	900000 - 1200000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key / *Legenda*: A - Serbian breeding population estimate in *BiE2* (pairs) *Procena veličine gnezdeće populacije u Srbiji u BiE2 (parovi)*; B - Percent of European breeding population in Serbia *Postotak evropske gnezdeće populacije u Srbiji*; C - Serbian breeding population trend (1990-2000) *Trend gnezdeće populacije u Srbiji (1990-2000)*; D - European breeding population trend (1990-2000) *Trend evropskih gnezdećih populacija (1990-2000)*

The geographical scope was continent-wide, extending from Greenland in the west to the Urals in the east, and from Svalbard in the north to the Canary Islands in the south. One of the most significant improvements in *BiE2* was the fact that increased political stability in the Balkans and the Caucasus allowed population and trend data to be collected from all European countries for the first time. This included the first data set from Serbia, compiled by **Slobodan Puzović** and **Dragan Simić**, with contributions from ornithologists across the country.

One benefit of collating such data is the ability to calculate the importance of different countries for individual species, in terms of what proportion of the European population they host. This helps to put national responsibilities into a European (and sometimes global) context. Serbia's territory comprises a little less than 1% of the total land area of Europe. One crude method of highlighting species for which Serbia has an above average importance is therefore to identify those species whose Serbian population constitutes more than 1% of the European population.

Based on the geometric means of the population estimates in *BiE2*, Serbia holds more than 1% of the total European population of 58 breeding species and 19 wintering species. But for which species is Serbia particularly important? Tables 1 and 2 list the 'Top Ten' breeding and wintering species respectively, for which Serbia holds more than 3% of the European population.

Two species stand out. First, Serbia is clearly a very important country for breeding Saker Falcon *Falco cherrug*, which is not only Endangered in Europe (*BiE2*) but also listed as Globally Endangered on the *IUCN Red List of Threatened Species* (www.iucnredlist.org). During the 1990s, this species' population remained stable in Serbia, bucking the prevailing trend across much of south-east Europe. As well as being strictly protected under national legislation in Serbia, the species is also protected by international legal instruments, including the EU Birds Directive, the Bern Convention, the Bonn Convention (CMS) and CITES. Under a new international action plan, Serbia is committed to increasing the national population to 70–80 pairs by 2010, 80–100 pairs by 2015 and 100–120 pairs by 2020.

Table 2: Bird species for which Serbia holds more than 3% of the European wintering population

Tabela 2. Vrste ptica kod kojih u Srbiji zimuje više od 3% od njihovih Evropskih zimujućih populacija

Species Vrsta	A	B	C	D
<i>Mergellus albellus</i>	3600 - 13000	22	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Casmerodius albus</i>	700 - 1200	7	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Bucephala clangula</i>	19000 - 32000	6	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Aythya ferina</i>	35000 - 90000	5	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Botaurus stellaris</i>	100 - 300	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Unknown <i>Nepoznata</i>
<i>Anas platyrhynchos</i>	110000 - 350000	4	Fluctuating <i>U kolebanju</i>	Declining <i>U opadanju</i>
<i>Larus cachinnans</i>	15000 - 25000	4	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	2000 - 3400	3	Increasing <i>U porastu</i>	Fluctuating <i>U kolebanju</i>
<i>Phalacrocorax carbo</i>	12000 - 18000	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>
<i>Haliaeetus albicilla</i>	140 - 220	3	Increasing <i>U porastu</i>	Increasing <i>U porastu</i>

Key *Legenda*: A - Serbian wintering population estimate in *BiE2* (individuals) *Procena zimujuće populacije u Srbiji (jedinke)*; B - Percent of European wintering population *Postotak od popu-*

lacije koja zimuje u Evropi; C - Serbian wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Srbiji (1990-2000); D - European wintering population trend (1990-2000) Trend zimujućih populacija u Evropi (1990-2000)

Second, Serbia holds a substantial proportion of the European wintering population of Smew *Mergellus albellus*. This species has an unfavourable status in Europe because its main breeding population in Russia declined during the 1990s, but numbers wintering along the Danube in Serbia increased during this period. The only 'Top Ten' species that declined in Serbia during the last decade is Rock Partridge *Alectoris graeca*, mirroring its trend elsewhere in the Alps and south-east Europe. As one of very few species endemic to Europe, it is vital that this bird receives more conservation attention in the future, in Serbia and beyond.

Fortunately, many of the large (and often colonial) waterbirds in the 'Top Ten' fared better in Serbia than in the rest of Europe during the 1990s, with several species of herons, bitterns, egrets, ducks and cormorants either increasing or remaining stable. Of particular note are Pygmy Cormorant *Phalacrocorax pygmeus* and White-tailed Eagle *Haliaeetus albicilla*, both of which have their majority of their global populations concentrated in Europe, and which were listed by IUCN as Globally Near Threatened until 2004. Thanks to conservation efforts across the continent, both species have now recovered to the point where they were downlisted to Least Concern in 2006.

During the 1990s, then, it appears that the birds for which Serbia has the most responsibility (in terms of species' population sizes) fared relatively well. However, as in most of Europe, much has changed in the years since the data published in *BiE2* were collected. This makes it even more important to monitor and report on the status of birds and wider biodiversity at regular intervals. BirdLife International salutes everyone involved in this vital work in Serbia, particularly those who do so voluntarily, and looks forward to collaborating with you on *BiE3* and other projects in the future.

Doprinos Srbije projektu Ptice Evrope 2: važnost odgovornosti države

BirdLife International objavio je 2004. godine pregled statusa zaštite svih divljih ptica Evrope (Birds in Europe 2 ili BiE). Kao i u prethodnom izdanju, iz 1994, ovaj pregled je utvrdio prioritetne vrste (vrste čija je zaštita od evropskog interesa, SPEC) da bi se preduzele mere zaštite u cilju popravljavanja njihovog statusa.

Geografski opseg obuhvatao je celi kontinent protežući se od Grenlanda na zapadu do Urala na istoku, i od Svalbarda na severu do Kanarskih ostrva na jugu. Jedno od najznačajnijih poboljšanja u BiE2 bilo je to što je povećana politička stabilnost na Balkanu i Kavkazu omogućila da se podaci o populacijama i tendencijama po prvi put sakupe iz svih evropskih zemalja. Ovo uključuje i prvu grupu podataka iz Srbije koje su sakupili **Slobodan Puzović** i **Dragan Simić**, uz doprinos ornitologa iz cele zemlje.

Jedna od prednosti poređenja tih podataka jeste mogućnost proračunavanja važnosti različitih zemalja za pojedine vrste u odnosu na to koliki deo evropske populacije ih naseljava. Ovo pomaže da se obaveze države kada je u pitanju njihova zaštita stave u evropski (a nekad i svetski) kontekst. Teritorija Srbije obuhvata nešto manje od 1% ukupne površine Evrope. Jedna od grubih metoda za utvrđivanje vrsta za koje Srbija ima značaj viši od prosečnog jeste određivanje vrsta čija populacija u Srbiji čini više od 1% evropske populacije.

U skladu sa geometrijskim metodama procene populacija u BiE2, Srbiju naseljava više od 1% od veličine evropskih populacija 58 vrsta gnezdarica i 19 vrsta koje zimuju u Srbiji. Ali za koje je vrste ptica Srbija naročito značajna? Tabele 1 i 2 prikazuju spisak „prvih deset“ vrsta gnezdarica i zimovalica koje naseljavaju Srbiju u iznosu većem od 3% njihove ukupne populacije u Evropi.

Dve vrste se ističu. Prvo, teritorija Srbije veoma je značajna za gnežđenje stepskog sokola Falco cherrug, koji nije ugrožen samo u Evropi (BiE2) već je naveden kao globalno ugrožen na IUCN-ovoj Crvenoj listi ugroženih vrsta (www.iucnredlist.org). Tokom devedesetih godina prošlog veka populacija ove vrste ostala je stabilna u Srbiji, nasuprot preovlađujućem trendu u većem delu jugoistočne Evrope. Pored toga što je ova vrsta u Srbiji strogo zaštićena državnim zakonima, zaštićena je i međunarodnim pravnim propisima uključujući i Direktivu o pticama Evropske Unije, Bernsku konvenciju, Bonsku konvenciju i CITES. U skladu sa novim međunarodnim akcionim planom Srbija je obavezna da poveća populaciju u državi na 70–80 parova do 2010, 80–100 parova do 2015. i 100–120 parova do 2020. godine.

Drugo, u Srbiji zimuje bitan deo populacije malog ronca Mergellus albellus koja prezimljava u Evropi. Ova vrsta ima nepovoljan status u Evropi pošto se glavni deo njene gnezdeće populacije u Rusiji smanjio tokom devedesetih godina prošlog veka, ali se povećao broj jedinki koje zimuju duž Dunava u ovom periodu.

Jedina vrsta od „prvih deset“ čija je brojnost tokom poslednje decenije opala u Srbiji jeste jarebica kamenjarka Alectoris graeca, a taj trend se odražava i u Alpima i jugoistočnoj Evropi. Pošto je to jedna od retkih vrsta koje su endemične za Evropu, neophodno je da se u budućnosti, kako u Srbiji tako i šire, na ovu pticu obrati više zaštitarske pažnje.

Na sreću, stanje mnogih velikih (često kolonijalnih) vodenih ptica koje su u „prvih deset“ bilo je znatno bolje nego u ostatku Evrope tokom 1990-ih. Nekolikim vrstama čaplji, pataka i kormorana brojnost ili raste ili je stabilna. Potrebno je obratiti posebnu pažnju na malog vranca Phalacrocorax pygmeus i belorepana Haliaeetus albicilla: većina svetske populacije obe ove vrste je koncentrisana u Evropi i one su navedene po IUCN-u kao svetski skoro ugrožene do 2004. Zahvaljujući naporima da se ove vrste zaštite duž celog kontinenta, obe vrste su vraćene na tačku gde su stavljene u kategoriju Poslednja Briga 2006. godine.

Izgleda da je stanje vrsta ptica za koje Srbija ima najveću odgovornost (u odnosu na veličinu populacija) tokom devedesetih godina prošlog veka bilo relativno dobro. Međutim, kao i u velikom delu Evrope, otkako su prikupljeni podaci objavljeni u BiE2 tokom godina mnogo toga se promenilo. Ovo čini još važnijim praćenje i izveštavanje o stanju ptica i uopšte biodiverzitetu u redovnim vremenskim periodima. BirdLife International odaje priznanje svima koji su uključeni u ovaj neophodni rad u Srbiji, naročito onima koji to rade volonterski, i željno iščekuje saradnju sa vama u BiE3 i drugim projektima u budućnosti.

Ian Burfield

BirdLife International, Wellbrook Court, Girton Road
Cambridge CB3 0NA, United Kingdom
ian.burfield@birdlife.org